

Sociaalwerk-onderzoek tussen volgzzaamheid en verzet

CONFORMEREN OF TRANSFORMEREN

Conformeren of Transformeren, zo luidt het prikkelende thema van de Vlaams-Nederlandse Sociaal Werkconferentie op 11 en 12 september gehouden in Gent. 'Vorig jaar in Rotterdam was de teneur nogal beleidsvolgend', memoriseert organisator Rudi Roose van de Universiteit Gent. 'Komen er decentralisaties, ok, dan maar decentraliseren. Roose: 'Vandaag willen we de kritische massa wat meer in de etalage zetten.'

Auteurs: Maaïke Miedema en Liesbeth Faas

In een goed gevuld auditorium van de Universiteit Gent memoriseert Roose aan de actualiteit van de Gazastrook en de moord op Charlie Kirk. Gebeurtenissen die we volgens de spreker niet buiten de universiteit of hogeschool kunnen of willen houden. Ingaand op het thema van vandaag stelt Roose dat in de huidige maatschappelijke context kennisinstellingen onder druk staan om vooral direct inzetbare kennis te produceren, vaak gestuurd door individualiserende probleemdefinities en in lijn met de heersende beleidslogica's. Dit leidt tot een focus op normconformering – zowel van de mensen in kwetsbare posities als van professionals.

'Het besef groeit dat neoliberale tendensen in het sociaal werk ook doordringen in de opleidingen', stelt keynotespreker Bart van Bouchaute. 'Veel literatuur wijst op de schadelijke invloeden, maar er is weinig verzet. Van Bouchaute werkt aan de vakgroep

Sociaal Werk en Sociale pedagogiek van de Universiteit van Gent aan een doctoraat over het verzet van lectoren tegen neoliberalisering. Hij ziet in de praktijk dat lectoren steeds meer gevangen lijken te raken in verschillende neoliberale processen. Bouchate: 'We willen processen steeds meer managen en organiseren.' Het huidige discours leidt tot subjectivering en individualisering van professionals, ook van de lectoren. En houdt daarmee de lectoren kwetsbaar in de ambivalentie tussen de belofte van individuele ontwikkeling en de constante druk om hun prestaties te verbeteren.

Bouchaute onderscheid vier posities als het gaat om het verzet van lectoren: verborgen en publiek. Individueel en collectief: van 'een vragenlijst niet invullen' tot 'publiek debat over managerialisme'. Centrale vraag: hoe kan de agency van lectoren toenemen?

Dualisme overbruggen

In de eerste workshopronde stellen de inleiders de vraag of het wel om de keuze gaat over conformisme óf verzet. Mieke van Heerebeek en Roel van Goor van de Masteropleiding Pedagogiek Inholland Amsterdam betogen dat het beter is om voorbij deze tegenstelling te gaan. Om de beroepspraktijk in kleine stapjes te transformeren van binnenuit door pedagogisch engagement.

Studenten van de Masteropleiding Pedagogiek krijgen de vraag om zich in te zetten voor een doel waarmee zij zichzelf verbonden voelen. Studenten worden meegenomen in een discoursanalyse en hoe bijvoorbeeld het stellen van theoretisch tegenover praktisch leidt tot een wij-zij denken. En dus tot een polarisatie. Van Goor: 'Wij proberen het engagement anders te begrijpen. In die benadering zijn er geen afgesloten

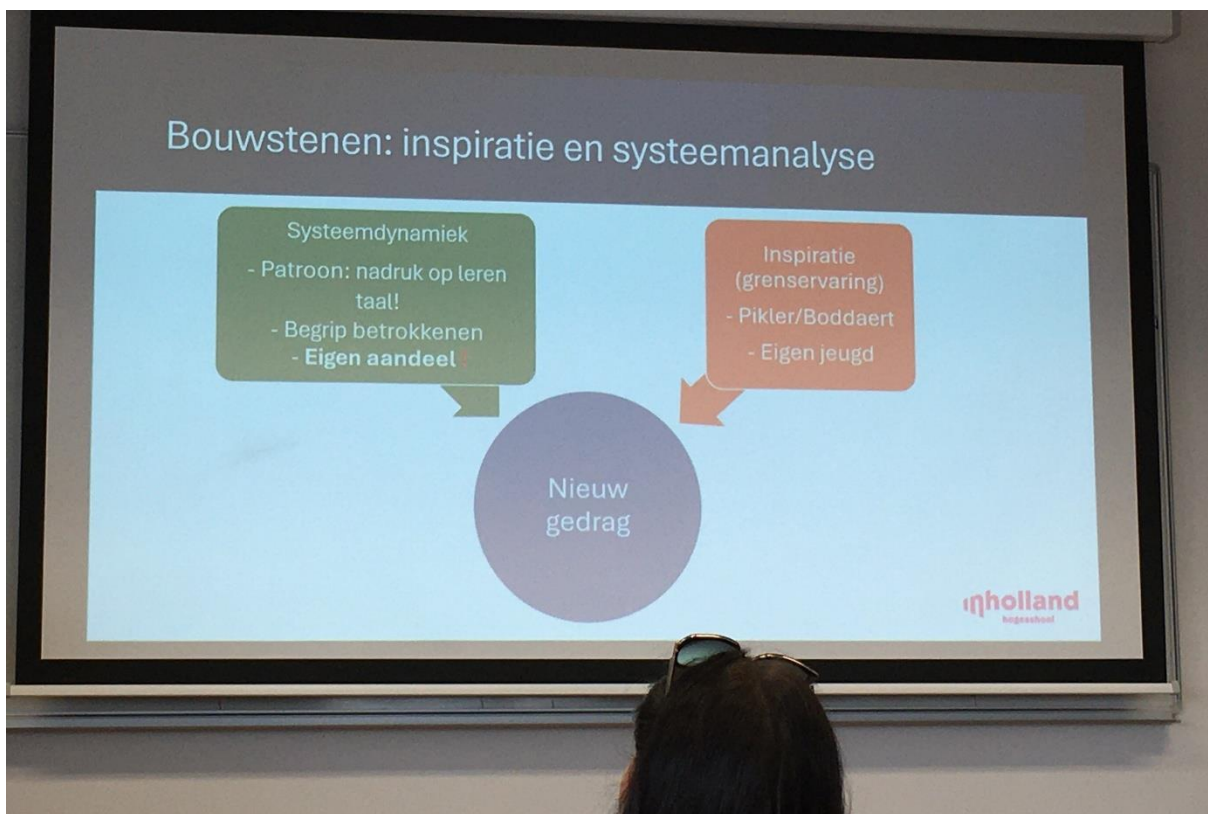
praktijken, maar staat alles in verbinding met elkaar. En zijn het de mensen die deze praktijken maken: een praktijk is geen ding dat je op kunt pakken.'

Aan studenten de uitnodiging om te komen tot kleine pedagogische optimalisaties, ingegeven door de eigen inspiratie. Vanuit de theorie wordt daarbij ingegaan op systeemanalyse en patroonvorming. Zoals de school waar de leerkrachten bleven focussen op leesachterstanden, waardoor de leerlingen en de klassenleerkracht in een negatieve spiraal terecht kwamen. De

andere bouwsteen is 'Inspiratie', bijvoorbeeld uit de eigen jeugd. In deze concrete casus de energie die samen spelen en sporten geeft. Voor goed samenspel, ontwikkelde de student een waaier met diverse emoties die met samenspel samenhangen. Bereninteressant vonden de leerlingen. De energie in de klas kwam terug en – tot de grote verrassing van alle betrokkenen – gingen de leerlingen beter lezen, omdat de focus op iets anders lag (en ze de tekst van de spelwaaier wel wilden begrijpen.) Lezen werd daarmee opeens functioneel.

Door de gekozen aanpak ervaart de masterstudent eigenaarschap. Tijdens de Masteropleiding Pedagogiek ontstonden er vanuit deze herkreten positie van gevoeld eigenaarschap al verschillende voorbeelden van creatieve oplossingen in de pedagogische praktijk, die allemaal een positieve bijdrage aan de eigen pedagogische praktijk opleverden.

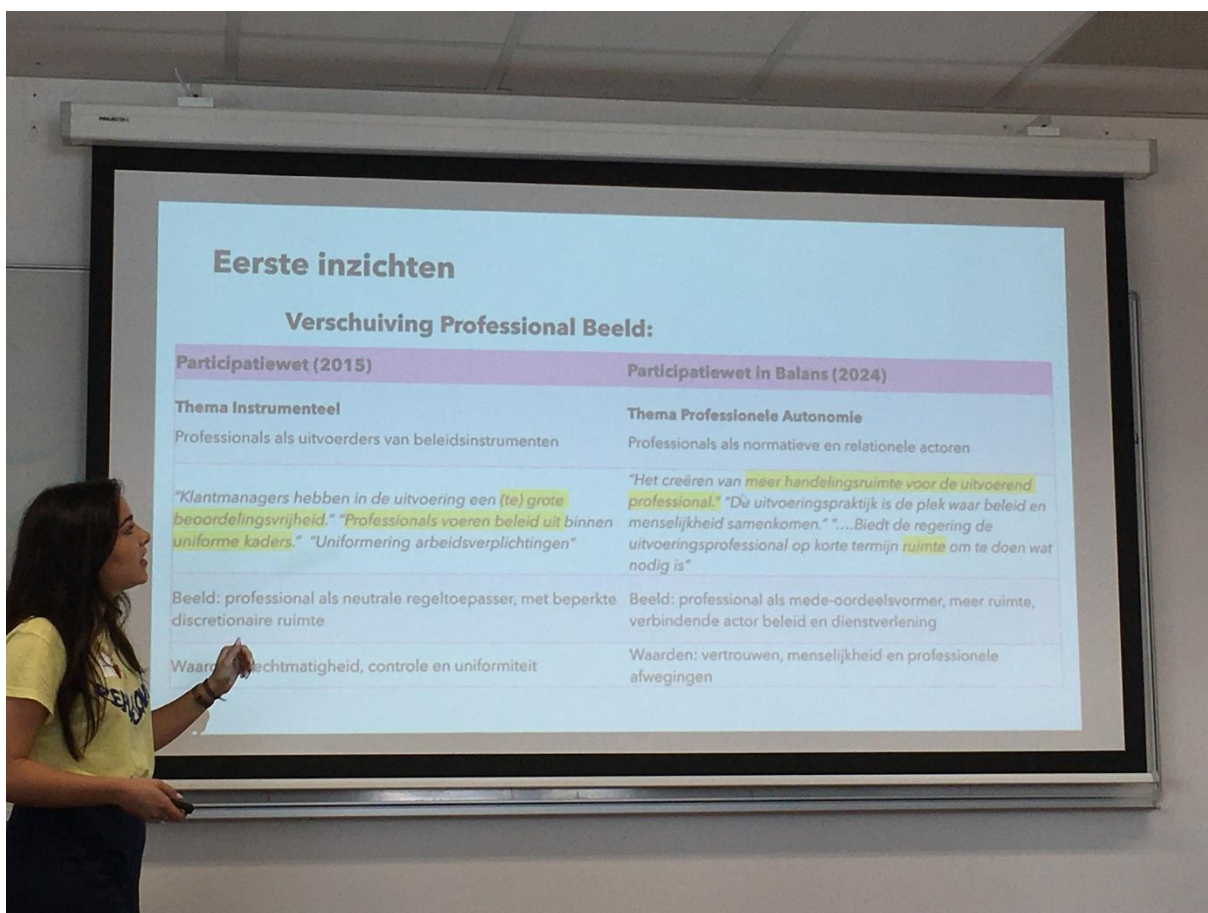
Zin-zoeken

Onderzoeker Bea van Robaeys van het Onderzoekscentrum Sociale Inclusie Karel de Grote Hogeschool in Antwerpen introduceert het begrip 'zin-zoeken': professionele betekenisgeving alleen of met anderen. Hiervoor ontwierp zij ontwikkelkaarten. Van Robaeys: 'Zin-zoeken verandert de hulpverlener, maar ook de praktijk. Er zit heel veel conformering in ons zelf. Door de reflectiekaarten ontstaat er aandacht voor de persoonlijke dimensie in onze professionaliteit.' Haar betoog is een pleidooi voor

vertraging, en het begrijpen van veerkracht als een collectief en inter-relatieve begrip. En om aandacht voor de niet-cognitieve bronnen van professie.

Participatiewet

Hoopgevend is ook de bijdrage van promovenda Emina Hrnjica. In haar presentatie 'Rechtvaardig werken met waarden in de uitvoering van de Participatiewet: een kritische discoursanalyse' laat de promovenda zien hoe er sinds 2015 een verschuiving is opgetreden, mede onder invloed van het publieke debat rond de Toeslagenaffaire. De Participatiewet van 2015 is gebaseerd op wantrouwen, de Participatiewet van 2024 is gestoeld op vertrouwen en geeft de professionals meer handelingsruimte.

Co-productie onderzoek

De empirische verwondering van onderzoekers Jan Depauw, universiteit Antwerpen, gaat over de impact van sociaal werkpraktijken en hoe we als onderzoekers kunnen komen tot meer robuust bewijs over impact. Als casus gebruikt hij het Buddy-programma van de gemeente Antwerpen: met de ambitie om in 10 jaar tijd de armoede uit de wereld te helpen, door de inzet van 5000 buddy's. Het is een onderzoek in co-creatie met de onderzoekers, praktijkwerkers, kansbiedende- en kanszoekende buddy's. Ook de data-

analyse gebeurt met alle deelnemers: klopt het wat we als onderzoekers horen? En kloppen de resultaten en conclusies die we daaruit als onderzoekers trekken?

Over co-productie gaat het ook in het betoog van Liesbeth Faas, Avans Hogeschool en promovenda van de Erasmus Universiteit. In Faas' onderzoek gaat het daarbij om samenwerken tussen sociaal werkers en beleidsmakers. Zij stelt zich de vraag: zijn deze twee groepen professionals nu co-innovators of status quo bewakers?

Samenwerken, de inzichten van anderen benutten – of dat nu bewoners of professionals zijn, met elkaar tot betekenisgeving komen, het lijken de ingrediënten te zijn om met elkaar tot een meer generatieve praktijk te komen, die gelijktijdig werkt zowel voor doelgroep van social work als voor de onderzoekers en zorgt voor een meer robuust bewijs van impact.